

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 94:271.2(477)

ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА В КОНТЕКСТІ КОНФЛІКТУ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У СУЧАСНОМУ ПРАВОСЛАВ'І В УКРАЇНІ

Ричко В.Ю.

Рівненський державний гуманітарний університет

У статті на основі філософсько-релігієзнавчого аналізу з'ясовується роль Свято-Успенської Почаївської лаври в контексті конфлікту ідентичностей у сучасному православ'ї в Україні. Розкриваються чинники конфесійної ідентифікації цієї обителі, зокрема аспекти розгортання її проросійської орієнтації і перетворення на один із форпостів «русского мира» в Україні. Акцентується на з'ясуванні впливу святині на релігійне життя сучасного українського суспільства.

Ключові слова: Україна, український соціум, православ'я, Почаївська лавра, конфлікт ідентичностей.

Постановка проблеми. Релігійна сфера в Україні завжди була пов'язана з історичними подіями і водночас залежала від них, мала вплив на суспільне життя та ідентифікаційні процеси. Церква у різні історичні періоди вважалася тією інституцією, яку намагалися контролювати й впливати на її діяльність. Особливо це стосується великих монастирських центрів, які відігравали важливу роль в історичних та ідентифікаційних процесах у державі. Однією із таких святинь є Свято-Успенська Почаївська Лавра.

Монастир за час свого існування неодноразово змінював юрисдикційну приналежність. Так, уперше він згадується в історичних документах, датованих XVI ст., у якості православної обителі, впродовж початку XVIII – першої половини XIX ст. він належав ченцям Чину Святого Василя Великого (василіанам). Зрештою, 1832 р. Почаївський монастир знову переходить у юрисдикційну приналежність до Російської православної церкви.

Нині Почаївська Лавра вважається найбільшою православною святинею Волині, другою за величиною в Україні (після Києво-Печерської лаври), а також одним із найбільших християнських монастирів у Східній Європі. Її вважають «своєю» чи не всі традиційні Церкви нашої держави, тим не менше, і це парадокс, саме Почаївська лавра провокує конфлікти між ними. Саме тому виправдано звернутися до більш ґрунтовного студювання питання місця і ролі цієї святині в контексті конфлікту ідентичностей у сучасному православ'ї в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій окресленої у статті наукової проблематики показує, що нині вона займає провідне місце в дослідженнях істориків, культурологів, релігієзнавців, філософів. Зокрема, це прослідковується в працях І. Огієнка, М. Тимошика, В. Зелінського, Ю. Чорноморця, В. Климова, Ю. Маринівського, А. Зінченка, І. Ломачинської, А. Андюка та інших.

Виділення раніше не виділених частин загальної проблеми. Звернення авторки до питання функціонування та ролі Почаївської лаври в історичних та сучасних ідентифікаційних

процесах в Україні зумовлене насамперед необхідністю переоцінки духовної спадщини цієї обителі. Це стосується її домінуючого значення у формуванні підвалин національної самосвідомості, місці в релігійному житті України та тієї ролі, яку нині відіграє обитель у соціально-духовному середовищі країни. Відтак, **метою** дослідження є здійснення філософського і релігієзнавчого аналізу ролі Свято-Успенської Почаївської лаври в контексті конфлікту ідентичностей у сучасному православ'ї в Україні. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних дослідницьких завдань: з'ясувати роль Почаївської лаври в ідентифікаційних процесах незалежної України та проаналізувати вплив святині на релігійне життя сучасного українського суспільства в контексті конфлікту ідентичностей у православ'ї.

Об'єктом дослідження є Почаївська лавра як релігійний феномен, а **предметом** – роль Почаївської лаври в контексті конфлікту ідентичностей у сучасному православ'ї в Україні.

Виклад основного матеріалу. Питання ідентифікації Почаївського монастиря завжди привертало до себе особливу увагу вчених, зокрема філософів і релігієзнавців. Це було пов'язано з тим, що ця обитель була місцем паломництва і те, що в ній відбувалося, впливало на віруючих, які приїжджали туди. На підтвердження цього наведемо слова відомої в українській діаспорі та в Україні громадської діячки А. Фігус-Ралько, котра свого часу була співробітницею митрополита Іларіона в Консistorії Української православної церкви в Канаді, працювала з англomовною кореспонденцією владики. Відтак, жінка бувала в Почаївському монастирі як у радянські часи, так і в період незалежності України. Її враження від перебування у цій обителі дають можливість окреслити тенденції процесів і змін, що відбувалися у ній. Текст листа Анни Фігус-Ралько з особистого архіву дослідника М. Тимошика наведемо повністю.

Ось що вона писала: «Вперше я відвідала Почаїв 9 липня 1968 року. Історик Почаєва Андрій Василевич Андюк подарував мені альбом усіх тамтешніх церков і каплиць. На той час у Лав-

рі панувала українська мова. Вдруге я побувала там 3 серпня 1989 року. Благодійний ігумен Питирим хоч і розмовляв з нами, канадськими українськими, українською, до своїх підлеглим звертався російською. Коли я почала оповідаати про Українську православну церкву в Канаді та про нашого митрополита Іларіона (в миру – професора Огієнка), мій співрозмовник, почувши це прізвисько, відразу ж заявив, що не знає ані такої церкви, ані такого митрополита. Зараз від нього повіяло холодним вітром. По прибутті в Канаду я все ж вислала йому окремим пакетом «Святу Почаївську лавру». Третій раз – у травні 1994 – їхала до Почаєва в товаристві о. Якова з Тернополя, який добре знав життя Лаври. Цього разу в Лаврі не чути було української мови. Монахи вже боялися до нас приступати. Звідусіль чомусь дихало ворожістю й неприязню до українців...» [4].

Анна Фігус-Ралько, народжена в Канаді в сім'ї українських піонерів-переселенців із Тернопільщини, не помилилася у свої відчуттях. Вже невдовзі історики та релігієзнавці будуть писати про те, що якби не парадоксально це виглядало, але саме з набуттям Україною державної незалежності проросійські позиції населенників цього монастиря чомусь стали посилюватися. До речі, про схожу ситуацію пишуть дослідники й у Києво-Печерській лаврі, яка також перебуває у юрисдикції УПЦ (Московський патріархат).

Певне пояснення неоднозначної ситуації, що склалася у Почаївському монастирі, дається в книзі його дослідника, священника УПЦ (Московський патріархат) В. Зелінського під назвою «Обійми отча...: Нариси з історії Почаївської лаври». У ній він, зокрема, акцентує на тому, що оскільки Почаївська лавра у середині 80-х рр. ХХ ст. зблизилася з іншим потужним православним центром духовного і чернечого життя, а саме російською Троїце-Сергієвою лаврою, чимало почаївських монахів пішли зі свого монастиря, що стало щаблюю до розколу як почаївської чернечої спільноти, так і їхньої ідентичності [3, с. 100-102].

Свідченням цього, зокрема, стало те, що ченці на території Почаївської лаври робили антиукраїнські акції, наприклад, знищували проукраїнські книги про святиню. Так, у своїй праці М. Тимошик розповідає про те, що після анафемі й вигнання з монастиря патріотично налаштованого намісника ієромонаха Іакова нове керівництво з особливою запопадливістю перед Москвою організувало наступ на все українське – мову, традиції, книги. Найперше з прилавків монастирської книжкової крамниці зникли буквально всі українськомовні богослужбові книги. Наступним кроком стала чистка бібліотечних фондів обителі. Саме так надіслані А. Фігус-Ралько з Канади українські видання, зокрема й Огієнкова «Свята Почаївська лавра», потрапляють до розряду «єретичних». Більше того, як твердить М. Тимошик, «...Окремі ченці звертаються до віруючих почаян приносити книги Огієнка про історію Почаївської лаври нібито для створюваної при монастирі «воскресної школи». Насправді ж ці книги збирали для... багаття, яке незабаром запалало на святій Поча-

ївській горі». За словами цього автора, «У тому страшному полум'ї горіла не лише «Свята Почаївська лавра» митрополита Іларіона, а й багато інших українських друків...» [7, с. 167-169].

Розголос про спалені промосковськими монахами Почаївського монастиря українські книги швидко розійшовся містечком та його околицями. Від розмов між людьми це дійшло й до публікацій у пресі. Зокрема, замітка щодо цієї ситуації була опублікована в тамтешній газеті «Діалог». Говорив про це у своєму виступі на місцевому радіо й місцевий чиновник Г. Черніхівський. Телефонували мешканці Почаєва й до місцевого райвідділу Служби безпеки України. Позаяк, належної оцінки цьому справді антидержавному акту органи місцевої влади так і не дали. Більше того, історію намагалися зам'яти. Однак вандалістський вчинок промосковських ченців привернув увагу світової преси. Матеріали про це, зокрема, були вміщені в американській «Свободі» [11] та канадському «Гомоні України» [11].

Коли ж новина про спалені книги на Святій Почаївській горі дійшла до Києва, голова Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка), заходами якої здійснюється першовидання його книг в Україні, офіційно звернувся за роз'ясненням до голови управління СБУ в Тернопільській області. Наведемо витяги з цього листа: «...На території Лаври на початку 90-х років, за вказівкою керівництва Московської церкви, якій нині належить святиня, біля Успенського собору були привселюдно спалені книги видатного діяча українського відродження Івана Огієнка (митрополита Іларіона), зокрема, його наукова праця «Свята Почаївська Лавра», що вийшла друком у Канаді наприкінці 50-х років» [10].

Сучасні вітчизняні філософи та релігієзнавці намагаються дати свою оцінку цій ситуації. Так, Петро Кралюк пояснив такий крок ченців Почаївського монастиря різницею у конфесійній приналежності. За словами Юрія Чорноморця, наявність проблеми з ідентичністю пояснюється тим, що значною мірою московська ідентичність живилася за рахунок класичної української. Для останньої було характерне поєднання обрядовір'я з пошуком шляхів морального євангельського ідеалу, колективізм – з індивідуалізмом, покора владі із розбудовою власних «хуторів» (острівців свого роду «громадянського суспільства») [12]. Деякі дослідники намагалися довести, що українська ідентичність не мала парадоксального поєднання рис, характерних для московщини, а мала лише протилежні (євангелізм, індивідуалізм і т.д.). Але скоріше можна говорити саме про поєднання в українській християнській ідентичності віри в обряд із розумінням необхідності моральних якостей, віри в громаду як вияв майбутнього братства – із пам'ятанням про своє серце як вмістилище Царства Божого, покору владі – із «святим бунтом» (останній момент цікавий: бунтівники російські свідомо існували як відступники від Бога (М. Панченко, діалоги із М. Гумільовим), а українські «святими ножі») [12].

Проте підживлення силами українства не змінило московської церковної ідентичності. Падіння радянської влади виявило, що стара традиція

зберігалася. Те, що вона уможливила всі страхиття більшовизму, не дала суспільству основи для спротиву атеїзму – все це не викликало тривоги. Керівники РПЦ бачили церкву як мережу обрядових контор, як спільноту патріотів «єдиної Вітчизни», а церкву в цілому – як інститут, що обслуговує потреби російської держави.

Що ж до самої Почаївської лаври, то з часів же набуття Україною незалежності ситуація дещо змінилася. Так, з 1991 р. відновилися лаврські освітні заклади – пастирські курси, духовне училище – з 1994 р. як Духовна семінарія.

Починаючи з 1990 р. намісники Лаври зазвичай знаходяться у єпископському сані, з титулом Почаївський, вікарій Тернопільської, із 2000 р. – Київської єпархії. З 1996 р. Лавра є ставропігіальним монастирем Української православної церкви (Московського патріархату). При розколі в Українській православній церкві 1992 р. лаврська монашеска братія воліла залишитися у складі Російської православної церкви, йдучи на конфлікт з єпископом Яковом (Панчуком) – тодішнім намісником, що дотримувався протилежної думки.

У книзі сучасного дослідника Почаївського лаври, священника УПЦ Московського патріархату В. Зелінського «Обійми отча...: Нариси з історії Почаївської лаври» знаходимо певні думки автора й щодо цієї ситуації: «Протягом декількох місяців Яків вів закулісну роботу з обробки братії, абсолютна більшість яких були українцями, волав до їх націоналістичних почуттів (ми, мовляв, живемо ні в Римі, ні в Росії, будемо співати і читати по-українськи) ... Незабаром Панчук був позбавлений сану і потім потрапив під анафему. Новим намісником Лаври був обраний ієромонах Федір» [3, с. 79-81].

Таким чином, почаївський очільник Яків Панчук продемонстрував активну проукраїнську позицію, через що братія попросила ченця залишити монастир. На його місце було обрано ієромонаха Феодора (Гаюна) (з 1992 р. єпископ). В 1996 р. його змінив на посаді намісника архімандрит Володимир (Мороз) (з 2000 р. єпископ), за якого відбулося відновлення Успенського собору, реставрація дзвіниці, вимощення двору перед Троїцьким собором, побудова нового Преображенського собору і нової дзвіниці, відновлення паломницьких і господарських будівель. А 3 квітня 2002 р. Священний синод Української православної церкви (Московського патріархату) вирішив прославити у лику святих почаївського старця – схиігумена Амфілохія [8].

Агресивність шовіністично налаштованої частини ченців Почаївської лаври стала відчутнішою після оприлюднення розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р., згідно якого зі споруд Почаївської лаври було знято статус «заповідника», наданий Українською державою 2001 р. [1, с. 31]. Через це у лаври в 2009–2010 рр. були проблеми з Тернопільською облрадою, яка хотіла повернути монастир до заповіднику. На думку деяких дослідників, станом на 2013 р. лавра – осередок, який об'єднує найконсервативніші елементи в Московському патріархаті. Лавра станом на травень 2014 р. – «русский мир» посеред «бандерівців», а її територія охороняється «казаками» [6].

Відразу після виходу цієї постанови події навколо Почаївської лаври загострилися. Так, у Тернополі створили ініціативну групу під назвою «Почаївській лаврі – статус національної духовної святині». Її члени надіслали звернення на ім'я Прем'єр-міністра України, у якому, зокрема, зазначається: «Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року створило умови для приватизації будівель Лаври Московським патріархатом. Це фактично є офіційним визнанням духовної ієрархії Російської православної церкви над Лаврою, що суперечить цивілізованим цінностям та вибору абсолютної більшості населення України...» [5].

Свою позицію щодо цієї проблеми висловив і Помісний собор Української православної церкви Київського патріархату, який відбувся у липні 2004 р. Зокрема, в його підсумковому документі зазначалося наступне: «Всі українці, які відвідують лаврські святині, заявляють, що вони відчують у Києво-Печерській лаврі, так само як і в Почаївській лаврі, вороже ставлення до всього українського. Це небезпечно не тільки для українського право, а й для Української держави, бо справедливо говорить: хто володіє Києво-Печерською лаврою, той володіє душею українського народу» [2].

Наголосимо на тому, що якщо ще на початку 2000-х рр. такої ситуації у Почаївській лаврі не надавали особливого значення, то нині це вже сприймається зовсім по-іншому, оскільки має вплив не лише на релігійне, а й суспільне життя країни. Тим більше, що поділ паломників «на своїх – тих, хто відвідує УПЦ Московського патріархату» і «чужих – парафіян української православної церкви Київського патріархату» визнають навіть тамтешні священники. Вже тоді при вході до храму почаївські насельники запитували в паломників, яку Церкву ті відвідують, й коли чули у відповідь, що українську, то неохоче брали ті ж самі записки на молебень. А з часу Україно-Російської війни все почастишали випадки, коли віруючих Української православної церкви Київського патріархату просто не пускали до святині. Визнає це і Патріарх Філарет, який з поміж іншого піднімає й питання про незгоду священників передати святиню Московському патріархату повністю у власність, як раніше пропонували політики [2].

Нагадаємо, була пропозиція деяких депутатів внести на розгляд Верховної Ради законопроект про передачу у власність Українській православної церкві Московського Патріархату Києво-Печерської лаври і Почаївської лаври. Втім церковники виступили проти цього. «Ми категорично проти цього. Тому що ці депутати не розуміють наслідків такої передачі. А може і розуміють, і саме таких наслідків хочуть... Якщо Києво-Печерська Лавра і Почаївська Лавра будуть передані у власність УПЦ МП, то це фактично означатиме, що вони стануть власністю Російської Церкви, бо УПЦ МП – частина Російської Церкви. І це буде ще однією перешкодою на шляху до церковного об'єднання і утворення єдиної Помісної Церкви. ... Нині ж у Києво-Печерській Лаврі, а особливо в Почаївській Лаврі, віруючих Київського Патріархату, тобто, українців, або не пускають, або створюють їм

такі умови, що вони постійно скаржаться. Їм не дають можливість помолитися, причаститися, не дозволяють подати записки за здоров'я чи за спокій. А якщо ці святині будуть власністю Москви, тоді нас взагалі на поріг не пустять до наших святинь! Це ж несправедливо» [2].

На нашу думку, варто врахувати й те, що, як пише Ю. Чорноморець, релігійна ідентичність формується навколо трьох базових факторів: релігійних знань, релігійних цінностей та релігійної поведінки. Тому люди, які мають владу в релігійних спільнотах, можуть мати прагнення змінювати ідентичності (формування нові, відновлювати старі, оновлювати існуючі). Цих змін релігійні лідери можуть досягати лише шляхом маніпуляцій із наявними ідентичностями [12]. Саме тому, повертаючись до питання ідентичності Почаївської лаври в сучасному українському суспільстві, виникає ще один проблемний момент: чи може на території України бути святиня Москви, коли на території держави відбувається збройний конфлікт із Росією? Про моральну сторону цього питання в Україні говорили неодноразово. Та варто зважати й на те, що офіційно Церква завжди була поза політикою, хоча де факто часто відбувалося протилежне й політики використовували священників і прихожан для досягнення власних цілей.

Про складні стосунки між Київським і Московським патріархатами в Україні свідчать й інші публікації у ЗМІ. Наведемо уривок із публікації, коли на питання про відносини з Московським патріархатом журналіст від українського священника почув наступне: «У нас до них добре, у них до нас не дуже. У нашому містечку Кам'янка влада хотіла провести спільні святкування Хрещення, де були б присутні і ми, і Московський патріархат. Але вони категорично відмовилися. А ми добре до них ставимось. Мій рідний брат служить у Московському патріархаті, два двоюрідних брати також у МП, а я не буду відмовлятися від КП, – розказує отець Олександр. – Патріарх Філарет висвячував, будучи екзархом та митрополитом Київським більшу частину нинішнього єпископату КП, він, якщо хочете, навіть самого Кирила Гундяєва у єпископи висвячував, то що його таїнства недійсні? То може тоді і єпископи, які його поносять, не дійсні? Дух Святий животворить» [8].

Водночас священник у розмові навів приклад, коли був випадок, що батько-священник залишився з патріархом Філаретом, а син-священник пішов в МП: «Він навіть попроситися з ним не прийшов, як той помер, навіть цілування останнього не дав. Це такий приклад «любові», про який всі знають» [8].

Отже, ці факти ще раз підтверджують, що Почаївська лавра, її керівництво та насельники неодноразово проявляли себе в проросійському дусі. Оскільки ченці впливали і впливають на думки паломників, котрі їх відвідують, саме тому конфлікт ідентичностей є вповні очевидним.

Варто також зазначити, що під час Революції гідності та конфлікту на Сході України навколо Почаївської лаври розгорнулися значні скандали та провокації. Так, за неофіційною інформацією, 24-25 лютого 2014 р. на території монастиря, переховуючи відстороненого від вла-

ди Віктора Януковича та «ті тушок», зібралось багато представників Московського патріархату. Вони намагалися не допустити «захоплення» лаври представниками Київського патріархату, патріотично і націоналістично налаштованих громадян. Після неспітвджених чуток і неагресивній поведінці представників обох таборів все завершилося мирно.

Вже в травні 2014 р. депутати Тернопільської обласної ради звернулися до українського уряду з вимогою повернути архітектурному комплексові «Почаївська лавра» статус державного заповідника і скасувати постанову уряду – прихильника «руського мира» [11]. 3 липня 2014 р. на сесії обласної ради депутати прийняли звернення до Прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка щодо скасування розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 р. за № 438-р [11].

Позаяк, у березні 2015 р. журналісти виявили, що під прикриттям Почаївської лаври сепаратисти друкували антиукраїнську літературу. До слова, намісник лаври засудив такі дії провокаторів і пообіцяв знайти винних у розповсюдженні антиукраїнської літератури через Церкву. У липні 2015 р. намісник лаври митрополит Володимир звернувся до Президента, СБУ та МВС щодо запобігання ними імовірних провокацій, що мають на меті зробити наклеп на лавру (інкримінуючи їй підтримку сепаратистів) і захопити лавру [11]. А вже в травні 2016 р. депутати Тернопільської обласної ради ухвалили одностайне рішення звернутися до Президента і Кабміну України стосовно повернення Почаївській лаврі статусу державного заповідника [6].

Нині історики та релігієзнавці говорять про те, що в Україні відбувається неофіційна, так звана таємна боротьба за Почаївську лавру. Хоча, чим вона завершиться, наразі спрогнозувати важко. Втім, дослідник і богослов митрополит Іларіон (Іван Огієнко) у своїй праці про святиню називав Лавру душею саме українського народу та писав: «Сімсот літ існує Почаївський монастир як фортеця православ'я на Волині, сімсот літ він – душа українського народу. Сімсот літ він – головна святиня Волині, яку любить і шанує не тільки народ волинської землі, але й народ усієї України. Це все накладає на нас великі обов'язки до своєї віковичної святині. Такі ж самі обов'язки і Святої Почаївської гори до свого рідного українського народу» [7, с. 417].

Дослідники припускають, що ці слова можуть стати пророчими: Лавру припинять де факто втягувати у політичні перипетії, прикриваючись тим, що де юре Церква поза політикою, й святиня зможе спокійно існувати, виконуючи свою головну функцію – бути духовною обителлю та місцем для паломників.

Висновки. Таким чином, підсумувавши все вищевикладене, приходимо до наступних висновків. Почаївська лавра в контексті конфлікту ідентичностей у сучасному православ'ї в Україні відіграє провідну роль. Святиня, незважаючи на процеси, що відбуваються нині в Україні, залишається одним із найбільших осередків паломництва і має безпосередній або опосередкований вплив на релігійне середовище, суспільне, і як би це не намагалися спростувати, все ж і на політичне життя у державі.

Список літератури:

1. Добош О., прот. Розкол: патріотизм чи злочин / прот. Олексій Добош. – Почаїв: Видавництво Почаївської лаври, 2002. – 40 с.
2. Доповідь Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета на Помісному соборі 15 липня 2004 року // Голос Православ'я. – 2004. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rivne-cerkva.rv.ua/news/8-zagalnocerkovni/535-pres-konferenzia.html> (дата звернення: 19.07.2018).
3. Зелинский В., св. Объятия Отча...: Очерки по истории Почаевской лавры / В. Зелинский. – Свято-Успенская Почаевская лавра, 2000. – 192 с.
4. Лист Анни Фігус-Ралько до професора Миколи Тимошика від 3 лютого 2004 року / А. Фігус-Ралько // Особистий архів Миколи Тимошика.
5. Мичко С. Церковний удар по уряду: Почаївську лавру відстоюватимуть аж до громадської непокори / С. Мичко // Україна молода. – 2003. – 28 серпня.
6. Мороз В. Почаївська лавра в історії України: чого не добачають політики / Володимир Мороз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/12539-pochayivska-lavra-v-istoriyi-ukrayini-chogo-ne-dobachayut-politiki.html (дата звернення: 20.07.2018).
7. Огієнко І. Свята Почаївська лавра / І. Огієнко / упорядник М. Тимошик. – К.: Науково-видавничий центр, 2004. – 440 с.
8. Самохвалова Л. Хресна хода: Як Київський патріархат обійнявся з Московським / Лана Самохвалова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-society/2058150-hresna-hoda-ak-kiivskij-patriarhat-obiynavsya-z-moskovskim.html> (дата звернення: 17.07.2018).
9. Тимошик М. Історія і сьогодення Святої Почаївської лаври / М. Тимошик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hram.in.ua/biblioteka/osnovu-viry/261-book261/3134-title3683> (дата звернення: 18.07.2018).
10. Тимошик М. Спалена книга буде перевидана / М. Тимошик // Свобода (США). – 2004. – 2 квітня.
11. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України у Києві. – Ф. 3563. – Од. зб. 188. – Арк. 40, 41.
12. Чорноморець Ю. Сучасні проблеми з релігійною ідентичністю: трагедія православ'я / Ю. Чорноморець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://religion.in.ua/main/analitica/10102-suchasni-problemi-z-religijnoyu-identichnistyu-tragediya-pravoslavya.html> (дата звернення: 11.07.2018).
13. Щоткіна К. Святиня та її національність / К. Щоткіна // Дзеркало тижня. – 2003. – № 36.

Рычко В.Ю.

Ровенский государственный гуманитарный университет

**ПОЧАЕВСКАЯ ЛАВРА В КОНТЕКСТЕ КОНФЛИКТА ИДЕНТИЧНОСТЕЙ
В СОВРЕМЕННОМ ПРАВОСЛАВИИ В УКРАИНЕ****Аннотация**

В статье на основе философско-религиоведческого анализа выясняется роль Свято-Успенской Почаевской лавры в контексте конфликта идентичностей в современном православии в Украине. Раскрываются факторы конфессиональной идентификации этой обители, в частности аспекты развертывания ее пророссийской ориентации и превращения в один из форпостов «русского мира» в Украине. Акцентируется на выяснении влияния святыни на религиозную жизнь современного украинского общества.
Ключевые слова: Украина, украинский социум, православие, Почаевская лавра, конфликт идентичностей.

Rychko V.Y.

Rivne State Humanitarian University

**POCHAYIV LAVRA IDENTITY IN THE CONTEXT
OF THE CONFLICT IN MODERNS ORTHODOXY IN UKRAINE****Summary**

The article is based on the philosophical and religious analysis revealed the role Pochayiv Lavra identity in the context of the conflict in moderns Orthodoxy in Ukraine. The factors of confessional identification of this mansion are analyzed, especially the aspects of deployment of its pro-Russian orientation and the transformation on one of the forposts of "Russian space" in Ukraine. The attention is turned to the clarification of Holy's influence on the religious life of modern Ukrainian society.

Keywords: Ukraine, orthodoxy, Pochayiv Lavra, identity conflict.